

INESJOURNAL

ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ
THE JOURNAL OF INTERNATIONAL EDUCATION SCIENCE

Yıl: 3, Sayı: 6, Mart 2016, s. 69-81

Elif YILMAZ¹, Ozana URAL², Gülçin GÜVEN³

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN KARŞILAŞTIKLARI SOSYAL PROBLEM DURUMLARININ VE AİLELERİN ÜRETTİĞİ ÇÖZÜM YOLLARININ İNCELENMESİ*

Özet

Araştırma kapsamında okul öncesi dönemdeki çocukların karşılaştıkları sosyal problem durumları ve ailelerin ürettiği çözüm yollarının incelenmesi hedeflenmiştir. Olgu bilim araştırması olarak tasarlanan çalışmanın katılımcıları, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında İstanbul Anadolu yakasında bulunan, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocuğa sahip ve gönüllü olarak araştırmaya katılan 168 anne-babadan oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocukların okulda, evde ve ev dışında yaşadıkları 546 sosyal problem durumu saptanmış ve bu problem durumları 10 kategori altında toplanmıştır. Anne-babalar, çocuklarının en çok “İsrar etmek”, en az ise “Sorumluluk almamak” sosyal problem durumları ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Çocukların yaşadığı sosyal problem durumlarına yönelik anne-babalar 157 çözüm yolu üretmiş ve bu çözümler 13 tema altında toplanmıştır. Buna göre anne-babalar en çok “Konuşarak ikna etmek” temasını tercih ettikleri belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem, sosyal problem, aile/ebeveyn.

THE INVESTIGATING OF SOCIAL PROBLEM SITUATIONS ENCOUNTERED BY PRESCHOOL CHILDREN AND SOLUTIONS FAMILIES PRODUCED

Abstract

The scope of the research is to examine the social problem situations preschool children encountered and the solutions their parents produced against these situations. The study was conducted in phenomenological design and the participants were consisted of 168 voluntary parents of 48-72 month old children attending preschool education institutions located on the Anatolian side of Istanbul. “Demographic Data Form” and “Social Problem Solving Skills-Parent Interview Form” were used as data collection tools. According to the research results 546 social problems children encountered at home, at school and outside home were detected and these problems were gathered under 10 categories. Parents stated that their children mostly encountered with the problems of “Insisting” and

*Bu araştırma, Prof. Dr. Ozana Ural ve Dr. Gülçin Güven’in danışmanlığında yürütülen Elif Yılmaz’ın doktora tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

1 Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, eyilmaz@marmara.edu.tr

2 Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, ural@marmara.edu.tr

3 Öğr. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, gulcinm@marmara.edu.tr

“Taking no responsibility”. Parents produced 157 solutions against the social problems their children encountered and these solutions were collected under 13 themes. According to this, parents reported that they preferred “Talking to convince” mostly.

Keywords: Preschool period, social problem, family/parent.

GİRİŞ

Bir bireyin sosyal açıdan yetkin olarak nitelendirilebilmesi için insanlarla kurduğu olumlu ilişkiler ile kendi istekleri arasında denge kurabilmesi beklenmektedir (Rose-Krasnor, 1997). Çocuklar söz konusu olduğunda bu dengenin kurulabilmesi oldukça zordur (Green, Cillessen, Rechis, Patterson ve Hughes, 2008). Çocukların sosyal gelişiminde karşısındakinin düşüncelerini, inançlarını, duygu ve isteklerini anlayabilme ve hatırlayabilme gibi beceriler çok önemlidir (Frith, Happe ve Siddons, 1994). Okul öncesi eğitim sürecinde akran etkileşimindeki artış, gelişimin hızı, oyun arkadaşlarıyla yaşanan çatışmalar çocuğun sosyal gelişimine katkı sağlamaktadır (Raikes, Virmani, Thompson ve Hatton, 2013). Bu yıllarda çocukların bilişsel, duygusal ve dil gelişimindeki ilerleme, sosyal gelişimin parçası olan akran ilişkilerini anlama ve yorumlama, sosyal problem çözme gibi becerilerin gelişiminde etkin bir rol oynamaktadır (Gülay-Ogelman, 2012).

Sosyal problem çözme becerileri, yaşanan sosyal durumlardaki ikilemleri çözmek ya da başa çıkılması zor durumları önlemek amacıyla kullanılan beceriler olarak tanımlanmaktadır (Bredenkamp, 2015: 460). Sosyal problem çözme becerileri, olumlu ve olumsuz davranışlar ile dürtüsel, kaçınmacı ve rasyonel stiller gibi bilişsel ve davranışsal süreçleri içinde barındırır (Nezu, Nezu ve D’Zurilla, 2006). Sosyal gelişim ve problem çözme becerileri için 5-6 yaş aralığının kritik dönem olduğu belirtilmektedir (Caprara, Barbaranelli, Pastorelli, Bandura ve Zimbardo, 2000). Bu sebeple okul öncesi dönemde sosyal problem çözme becerilerini kazanamayan çocukların, hayatları boyunca suç işleme, bağımlılık, şiddet, istismar, okul fobisi, disiplin gibi problemlerle karşılaşmaya ve olumsuz davranış sergilemeye devam edeceği düşünülmektedir (Carpenter, Shepherd ve Nangle, 2008; Davin, 2007; Wang, Sandall, Davis ve Thomas, 2011). Bu görüşü destekleyen araştırma sonuçları incelendiğinde sosyal problem çözme becerilerindeki sorunların; bireylerin ilerleyen dönemlerde saldırganlık (Keltikangas-Järvinen ve Pakaslahti, 1999), madde bağımlılığı (Herrick ve Elliott, 2001), kişilik bozuklukları (McMurrin, Duggan, Christopher ve Huband, 2007; McMurrin, Egan, Blair ve Richardson, 2001) gibi davranışsal ve psikolojik bozukluklarla ilişkili olduğu görülmüştür. Buna karşın akranlarıyla başarılı etkileşim kuran ve olumlu sosyal becerilere sahip olan çocukların, daha sonraki gelişim dönemlerinde duygusal ve davranışsal problem yaşama olasılığının azaldığı ileri sürülmüştür (Howes, 1987; Garmezy, 1991).

Pettit, Dodge ve Brown (1988), sosyal yetkinlik üzerine yapılan ilk araştırmaların çocukların sosyal problem çözme becerileri ve aile ilişkileri ile erken deneyimin kalitesi üzerinde yoğunlaştığını ifade etmişlerdir. Ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin niteliği, çocuğun sağlıklı gelişimi ve toplumsal uyumu açısından önem taşımaktadır (Özgün, 2013). Börkan, Erkman ve Keskiner (2014) ile Erkman ve Rohner (2006) tarafından yapılan araştırmalarda, ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri olumlu ya da olumsuz davranışların, çocukluktan yetişkinliğe psikolojik etkilere sahip olduğu belirlenmiştir. Ailenin çocuk üzerindeki etkilerinin incelendiği alan yazındaki pek çok araştırma sonucunda da çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde ailenin etkisini kanıtlar niteliktedir (Duncan ve Brooks-Gunn, 2000; Linver, Brooks-Gunn ve Kohen, 2002; Morris, Silk, Steinberg, Myers ve Robinson, 2007; Ural, Güven, Sezer, Azkeskin ve Yılmaz, 2015).

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Karşılaştıkları Sosyal Problem Durumlarının Ve Ailelerin Ürettiği Çözüm Yollarının İncelenmesi

Putallaz (1987) tarafından yapılan araştırmada birinci sınıf öğrencilerinin akranlarına karşı olan sosyal davranışlarının ebeveyn-çocuk etkileşimi ve annenin çocuğa karşı olan davranışları ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Furniss, Beyer ve Guggenmos (2006) tarafından okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerine yapılan araştırmada ise çocuklarda en çok rastlanan davranış probleminin saldırganlık olduğu belirlenmiştir. Bu durum, çocukların sosyal problem durumlarında sergiledikleri davranışları ve ailenin bu davranışlar karşısında gösterdiği tepki ile ilgili merak uyandırmaktadır. Buradan hareketle araştırma kapsamında 48-72 aylık çocukların okul, ev ve ev dışındaki farklı ortamlarda karşılaştıkları sosyal problem durumları ve bu problem durumları karşısında ailelerin ürettiği çözüm yolları ile çocukların bu çözüm yollarına gösterdiği tepkilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Çocukların karşılaştıkları sosyal problem durumları ve bu problem durumları karşısında ailelerin ürettiği çözüm yollarının incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu bilim araştırması kullanılmıştır. Olgu bilim araştırmaları, kişilerin yaşadıkları olay ya da durumla ilgili öznel deneyimlerinin incelendiği bir nitel araştırma yöntemidir (Lester, 1999: Akt. Aydın, 2015).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2014-2015 eğitim-öğretim yılı güz döneminde İstanbul Anadolu yakasında Ataşehir ve Maltepe'deki okul öncesi eğitim kurumları arasından kolay ulaşılabilirlik ilkesi doğrultusunda belirlenen iki bağımsız anaokulu ve bir özel okul öncesi eğitim kurumundaki 48-72 aylık çocuğa sahip olan ve gönüllük esasıyla araştırmaya katılmayı kabul eden 168 anne-babadan oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubundaki anne-babaların çocuklarına ilişkin demografik veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Grubundaki Ailelerin Çocuklarının Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Demografik Özellikler		f	%
Cinsiyet	Kız	95	56,5
	Erkek	73	43,5
	Toplam	168	100,0
Yaş	48-60 aylık	97	57,7
	61-72 aylık	71	42,3
	Toplam	168	100,0
Ailenin Gelir Düzeyi	Alt	52	31,0
	Orta	85	50,6
	Üst	31	18,5
	Toplam	168	100,0

Tablo 1'de çalışma grubundaki 168 anne-babanın okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarının 95'i (%56,5) kız ve 73'ü (%43,5) erkektir; 97'si (%57,7) 48-60 aylık ve 71'i (%42,3) 61-72 aylıktır. Çalışma grubuna dâhil edilen çocukların ailelerine kategorik olarak sunulan gelir düzeyine ilişkin olarak ailelerin 52'si (%31) alt, 85'i orta (%50,6) ve 31'i (%18,5) üst gelir düzeyinde olduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin %92,3'ünün ortaöğretim ve yükseköğretim mezunu oldukları saptanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından 48-72 aylık çocuğa sahip ailelerin sosyo-ekonomik düzey ve çocuklarının yaş ve cinsiyet demografik özelliklerinin belirlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu: Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu, araştırmacı tarafından 48-72 aylık çocukların karşılaştıkları sosyal problem durumlarını belirlemek amacıyla ebeveynlerin görüşlerine yer verecekleri bir form olarak tasarlanmıştır. Formda “okulda”, “evde” ve “ev dışında” olarak kategorilere ayrılarak farklı ortamlarda çocukların gösterdiği ya da maruz kaldıkları sosyal problem durumlarını belirtmeleri istenmiştir. Ayrıca anne-babaların çocuklarının yaşadığı sosyal problem durumlarına karşı ürettikleri çözüm yolları ve bu çözüm yollarına çocukların gösterdiği tepkileri belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında ilk olarak 48-72 aylık çocuğu olan İstanbul Anadolu yakasında Ataşehir ve Maltepe ilçelerindeki okul öncesi eğitim kurumları arasından kolay ulaşılabilirlik ilkesi göz önüne alınarak belirlenen üç okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 aylık çocuğa sahip olan ve gönüllük esasıyla araştırmaya katılmayı kabul eden 168 anne-baba çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan anne-babalara “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu” uygulanmıştır. Elde edilen veriler araştırmacılar tarafından değerlendirilerek sosyal problem durumlarını ifade etmeyen cevaplar veriler arasından çıkarılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin betimsel ve içerik analizleri yapılmıştır. Betimsel analiz ile anne-babaların çocuklarının yaşadıkları sosyal problem durumları, bu problem durumlarında ebeveynlerin ürettikleri çözümler ve çocuklarının bu çözümlere gösterdikleri tepkilere ilişkin “temalar” oluşturulurken, içerik analizi ile oluşturulan temalara yönelik kodlamalar yapılmıştır.

Araştırmaya katılan anne-babaların çocuklarının yaşadığı sosyal problem durumlarına ilişkin kategoriler şunlardır: “Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak”, “Fiziksel şiddete maruz kalmak”, “Alay edilmek”, “Oyuncak vb. paylaşmamak”, “İletişim kuramamak (çekingenlik)”, “Sahip olduğu eşya ya da oyuncakların izinsiz kullanılması”, “Kurallara uymamak”, “Sorumluluk almamak”, “İsrar etmek”, “Sıraya riayet etmemek”.

Okul öncesi dönemdeki çocukların yaşadığı sosyal problem durumlarına yönelik çalışma grubundaki anne-babaların 157 çözüm yolu ürettiği tespit edilmiştir. Bu çözümler 13 kategori (“Konusarak ikna etmek”, “Probleme çocuğun çözüm üretmesi için destek olmak”, “Örnek durumlar yaratarak çözüm sunmak”, “Cezalandırmak”, “Duygu ve düşüncelerini ifade etmesini sağlamak”, “Probleme müdahale etmek”, “Çözüm bulamayarak çocuğun isteklerini yerine getirmek”, “Problemi görmezden gelmek”, “Tepki göstermesine izin vermek”, “Ödüllendirmek”, “Kişi ya da kaynaklara başvurmak”, “Kararlı bir tutum sergileyerek çocuktan uyum beklemek”, “Öğretmen vb. yetişkinlerden yardım alması için yönlendirmek”) altında toplanmıştır.

Anne-babaların sosyal problem durumlarında ürettikleri çözüm yollarına çocukların gösterdiği tepkiye ilişkin veriler incelendiğinde çocukların 124 farklı davranış sergiledikleri saptanmıştır. Bu davranışlar 7 tema (“Uyum göstermek”, “Ağlamak”, “Problemi sürdürmek”,

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Karşılaştıkları Sosyal Problem Durumlarının Ve Ailelerin Ürettiği Çözüm Yollarının İncelenmesi

“Saldırganlık”, “Özür dilemek”, “Bağırarak”, “Bir başkasına şikâyet etmek”) altında toplanmıştır.

Oluşturulan temalara ilişkin gruplandırmanın güvenilirliği için sosyal problem durumları ve temalar başka bir alan uzmanı araştırmacı tarafından tekrar eşleştirilmiştir. Ardından veriler uygun istatistik paket programına kaydedilmiştir. Araştırmacı ve uzman kişinin yaptıkları sosyal problem durumları-tema eşleştirmeleri arasındaki tutarlılık hesaplanmıştır. Çocukların yaşadığı sosyal problem durumları, anne-babaların ürettiği çözüm yolu ve bu çözüm yollarına çocukların gösterdiği tepkiler için Cohen’s Kappa katsayısı sırasıyla (.89, $p=0.000$; .92, $p=0.000$; .96, $p=0.000$) olarak belirlenmiştir. Bu sonuç planlayıcılar arası güvenilirliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

BULGULAR

48-72 aylık çocukların karşılaştıkları sosyal problem durumları ve bu problem durumları karşısında ailelerin ürettiği çözüm yollarının incelendiği araştırma bulguları bu bölümde yer almaktadır. İlk olarak ailelerden alınan bilgiler doğrultusunda çocukların okulda akranlarıyla yaşadıkları sosyal problem durumlarına ilişkin bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Okulda Akranlarla Yaşanan Sosyal Problem Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Okulda Akranlarla Yaşanan Sosyal Problemler	f	%
Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak	38	26,2
Fiziksel şiddete maruz kalmak	38	26,2
İletişim kuramamak (çekingenlik)	29	20,0
Alay edilmek	23	15,9
Sahip olduğu eşya ya da oyuncakların izinsiz kullanılması	9	6,2
Oyuncak, vb. paylaşmamak	8	5,5
Toplam	145	100,0

Tablo 2’de çalışma grubundaki çocukların okulda akranlarıyla yaşadıkları 145 sosyal problem durumunun 6 kategori altında toplandığı ve bu kategoriler incelendiğinde sırasıyla “Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak” ($f =38$, %26,2), “Fiziksel şiddete maruz kalmak” ($f =38$, %26,2) ve “İletişim kuramamak (çekingenlik)” ($f =29$, %20), problemlerinin en çok belirtildiği görülmektedir. Bu bulgulara ek olarak okul ortamında “Oyuncak vb. paylaşmamak” ($f =8$, %5,5), durumunun en az tercih edilen problem durumu olduğu belirlenmiştir. Anne-babaların bu kategorilere ilişkin verdikleri örnek sosyal problem durumları şöyledir;

A3: “Arkadaşlarının gruplaşmış olmasından ve bu gruba dâhil olmadığı için üzülüyor.” (Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak)

A91: “Sınıfında oyuna uyum sağlamakta zorlanan bir kız arkadaşı var. Onun dediğini yapmazsa çekiştirip, itiyor. Bazen de vurduğunu söylüyor.” (Fiziksel şiddete maruz kalmak)

A58: “Biraz çekingendir, ilk gittiği ortamda hemen uyum sağlamaz. Kendine uygun arkadaş bulamadığından yalnız kalır.” (İletişim kuramamak - çekingenlik)

48-72 aylık çocukların evde aileleriyle yaşadıkları sosyal problem durumlarına ilişkin veriler Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3: Evde Aileyle Yaşanan Sosyal Problem Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Evde Aileyle Yaşanan Sosyal Problemler	f	%
Kurallara uymamak	86	38,9
Oyuncak, vb. paylaşmamak	54	24,4
Israr etmek	45	20,4
İletişim kuramamak (çekingenlik)	14	6,3
Fiziksel şiddete maruz kalmak	10	4,5
Sorumluluk almamak	6	2,7
Sıraya riayet etmemek	4	1,8
Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak	2	0,9
Toplam	221	100,0

Tablo 3'te çalışma grubundaki çocukların evde aile üyeleriyle yaşadıkları 221 sosyal problem durumunun 8 kategori altında toplandığı ve bu kategoriler incelendiğinde sırasıyla “Kurallara uymamak” ($f=86$, %38,9), “Oyuncak, vb. paylaşmamak” ($f=54$, %24,4) ve “Israr etmek” ($f=45$, %20,4), problemlerinin en çok belirtildiği görülmektedir. Ev ortamında çocukların en az karşılaştıkları problem durumunun ise “Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak” ($f=2$, %0,9), olduğu saptanmıştır. Anne-babaların çocuklarının evde yaşadıkları sosyal problem durumlarına ilişkin bu kategoriler altında verdikleri örnek durumlar şöyledir;

A108: Yemekleri birlikte yememiz gerektiği ile ilgili daha önce birlikte kural koymamıza rağmen yemeğini bizimle beraber yemiyor, televizyon karşısında yemek istiyor. (Kurallara uymamak)

A19: Kardeşiyle oyuncaklarını kırdığını düşündüğü için paylaşmaz. (Oyuncak, vb. paylaşmamak)

A154: Hayır denilen durumlara şiddetle karşı geliyor. İsteddiği oluncaya kadar ısrar ediyor. (Israr etmek)

Ev dışında (parkta, alışverişte, vb.) çocukların yaşadığı sosyal problem durumlarına ilişkin bulgulara Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4: Ev Dışında Yaşanan Sosyal Problem Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Ev Dışında Yaşanan Sosyal Problemler	f	%
Israr etmek	94	52,2
Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak	32	17,8
İletişim kuramamak (çekingenlik)	20	11,1
Sıraya riayet etmemek	14	7,8
Oyuncak, vb. paylaşmamak	10	5,6
Kurallara uymamak	4	2,2
Alay edilmek	4	2,2
Fiziksel şiddete maruz kalmak	2	1,1
Toplam	180	100,0

Tablo 4'te çalışma grubundaki çocukların ev dışında (parkta, alışverişte, vb.) yaşadıkları 180 sosyal problem durumunun 8 kategori altında toplandığı ve bu kategoriler incelendiğinde sırasıyla “Israr etmek” ($f=94$, %52,2), “Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak” ($f=32$, %17,8) ve “İletişim kuramamak (çekingenlik)” ($f=20$, %11,1), problemlerinin en çok belirtildiği görülmektedir. Ev dışındaki ortamlarda çocukların en az yaşadıkları sosyal

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Karşılaştıkları Sosyal Problem Durumlarının Ve Ailelerin Ürettiği Çözüm Yollarının İncelenmesi

problem durumunun “Fiziksel şiddete maruz kalmak” ($f=2$, %1,1), olduğu tespit edilmiştir. Anne-babalar tarafından ev dışında yaşanan sosyal problem durumlarına ilişkin belirtilen kategorilere verilen örnekler şunlardır;

A71: Oyuncak gördüğünde almak için çok ısrar ediyor. (Israr etmek)

A39: Sokakta oynarken kendinden büyüklerle oynamak istiyor, oyuna dâhil edilmiyor. (Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak)

A28: Parka gittiğinde başka çocuklar varsa, katılmayı istemesine rağmen girişimde bulunamaz. (İletişim kuramamak - çekingenlik)

Anne-babaların okulda, evde ve ev dışında çocuklarının yaşadıklarını belirttikleri sosyal problem durumlarının tamamı Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5: Okulda, Evde ve Ev Dışında Yaşanan Sosyal Problem Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

<i>Okulda, Evde ve Ev Dışında Yaşanan Sosyal Problemler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Israr etmek	139	25,5
Kurallara uymamak	90	16,5
Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak	72	13,2
Oyuncak, vb. paylaşmamak	72	13,2
İletişim kuramamak (çekingenlik)	63	11,5
Fiziksel şiddete maruz kalmak	50	9,2
Alay edilmek	27	4,9
Sıraya riayet etmemek	18	3,3
Sahip olduğu eşya ya da oyuncakların izinsiz kullanılması	9	1,6
Sorumluluk almamak	6	1,1
Toplam	546	100,0

Tablo 5’te çalışma grubundaki çocukların okulda, evde ve ev dışında yaşadıkları sosyal problem durumları bir araya getirildiğinde toplam 546 problem durumunun 10 kategori altında toplandığı görülmektedir. Bu kategoriler incelendiğinde sırasıyla “Israr etmek” ($f=139$, %25,5), “Kurallara uymamak” ($f=90$, %16,5), “Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak” ($f=72$, %13,2) ve “Oyuncak, vb. paylaşmamak” ($f=72$, %13,2) problemlerinin en çok karşılaşılan sosyal problem durumları olduğu belirtilmiştir. Anne-babaların verdiği cevaplar incelendiğinde çocuklarının en az yaşadıkları sosyal problem durumunun “Sorumluluk almamak” ($f=6$, %1,1) olduğu saptanmıştır. Yaşanan sosyal problem durumlarında annelerin ürettiği çözümlere ilişkin veriler Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6: Çocukların Yaşadığı Sosyal Problem Durumlarına Anne-Babaların Ürettiği Çözüm Yollarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

<i>Anne-Babaların Sosyal Problem Durumlarına Ürettiği Çözüm Yolu</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Konuşarak ikna etmek	38	24,2
Probleme çocuğun çözüm üretmesi için destek olmak	19	12,1
Örnek durumlar yaratarak çözüm sunmak	19	12,1
Cezalandırmak	17	10,8
Duygu ve düşüncelerini ifade etmesini sağlamak	10	6,4
Probleme müdahale etmek	10	6,4
Çözüm bulamayarak çocuğun isteklerini yerine getirmek	8	5,1
Problemi görmezden gelmek	7	4,5
Tepki göstermesine izin vermek	7	4,5
Ödüllendirmek	6	3,8
Kişi ya da kaynaklara başvurmak	6	3,8
Kararlı bir tutum sergileyerek çocuktan uyum beklemek	6	3,8
Öğretmen vb. yetişkinlerden yardım alması için yönlendirmek	4	2,5

Toplam	157	100,0
--------	-----	-------

Tablo 6’da çocukların yaşadığı sosyal problem durumlarına anne-babaların ürettiği çözüm yollarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde 157 problem durumunun 13 tema altında toplandığı görülmektedir. Bu temalar incelendiğinde sırasıyla “Konuşarak ikna etmek” ($f=38$, %24,2), “Probleme çocuğun çözüm üretmesi için destek olmak” ($f=19$, %12,1) ve “Örnek durumlar yaratarak çözüm sunmak” ($f=19$, %12,1) temalarının anne-babalar tarafından en çok tercih edildiği, “Öğretmen vb. yetişkinlerden yardım alması için yönlendirmek” ($f=4$, %2,5) temasının ise en az tercih edildiği belirtilmiştir. Anne-babaların çocuklarının yaşadıkları sosyal problem durumlarına ilişkin ürettikleri çözüm yollarına bu temalar altında verdikleri örnek durumlar şöyledir;

A82: Çok detaylı bir şekilde konuşuyoruz. Kısa bir süre sonra ikna oluyor. Çoğunlukla anlayışlı bir yapıya sahip. (Konuşarak ikna etmek)

A65: Kendi aralarında (arkadaşlarıyla sorun olduğunda) konuşup çözmelerini öneriyoruz. (Probleme çocuğun çözüm üretmesi için destek olmak)

A136: Aynı dönemlerden bizlerin de geçtiğini ve aynı sorunları yaşadığımızda nasıl başa çıktığımızı anlatıyoruz. Bazı durumlarda da doğru davranışı çok sevdiği masal kahramanları ile özdeşleştirerek hikâyeleştiriyoruz. (Örnek durumlar yaratarak çözüm sunmak)

Anne-babaların çocuklarının yaşadığı sosyal problem durumları karşısında ürettikleri çözüm yollarına, çocuklarının gösterdiği tepkiye ilişkin bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7: Anne-Babaların Ürettikleri Çözüm Yollarına Çocuklarının Gösterdiği Tepkiye İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

<i>Anne-Babaların Ürettiği Çözüme Çocukların Gösterdiği Tepki</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Uyum göstermek	62	50,0
Ağlamak	29	23,4
Problemi sürdürmek	11	8,9
Saldırganlık	10	8,1
Özür dilemek	6	4,8
Bağırarak	4	3,2
Bir başkasına şikâyet etmek	2	1,6
Toplam	124	100,0

Tablo 7’de anne-babaların sosyal problem durumlarında ürettikleri çözüm yollarına çocukların gösterdiği tepkiye ilişkin veriler incelendiğinde 124 tepkinin 7 tema altında toplandığı görülmektedir. Buna göre çocukların en çok gösterdikleri tepkiler sırasıyla şöyledir; “Uyum göstermek” ($f=62$, %50), “Ağlamak” ($f=29$, %23,4) ve “Problemi sürdürmek” ($f=11$, %8,9). Çocukların anne-babalarına karşı en az gösterdikleri tepkinin ise “Bir başkasına şikâyet etmek” ($f=2$, %1,6) olduğu belirlenmiştir. Anne-babalar tarafından üretilen çözüm yollarına çocukların gösterdiği tepkilere ilişkin belirtilen temalara verilen örnekler şunlardır;

A10: Anlattıklarımızı anlayıp, kabul ediyor ve böyle durumlar yaşayan arkadaşlarına da bizim anlattığımız şekilde anlatıyor. (Uyum göstermek)

A43: Genelde ilk tepkisi ağlamak olur ama mantıklı açıklama yaptığımızda o da tatmin olur. Duruma göre ağlama süresi değişir. (Ağlamak)

A78: Uyguladığımız hiçbir çözüme çocuğumuzdan yanıt ve çözüm alamıyoruz. (Problemi sürdürmek)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 aylık çocukların okulda, evde ve ev dışında (parkta, alışverişte, vb.) karşılaştıkları sosyal problem durumlarına ilişkin ailelerin verdiği cevaplara yönelik bulgular incelendiğinde, anne-babalar çocukların 546 sosyal problem durumu yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu problem durumlarına ilişkin kodlar 10 tema (“Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak”, “Fiziksel şiddete maruz kalmak”, “Alay edilmek”, “Oyuncak vb. paylaşmamak”, “İletişim kuramamak (çekingenlik)”, “Sahip olduğu eşya ya da oyuncakların izinsiz kullanılması”, “Kurallara uymamak”, “Sorumluluk almamak”, “İsrar etmek”, “Sıraya riayet etmemek”) altında toplanmıştır.

Anne-babalar çocuklarının en çok karşılaştığı sosyal problem durumunun “İsrar etmek”, en az karşılaştıkları sosyal problem durumunun ise “Sorumluluk almamak” olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların karşılaştıkları sosyal problem durumlarının içinde buldukları ortama göre farklılık gösterebileceği düşüncesiyle okulda, evde ve ev dışındaki ortamlarda yaşanan problem durumları ayrı kategoriler olarak incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre çocukların okulda en çok “Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak” ve “Fiziksel şiddete maruz kalmak” problem durumları ile karşılaştıkları, en az ise “Oyuncak vb. paylaşmamak” problem durumu ise karşılaştıkları belirtilmiştir. Furniss, Beyer ve Guggenmos (2006) tarafından okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerine yapılan araştırmada ise çocuklarda en çok rastlanan davranış probleminin saldırganlık olduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak Uysal, Akbaba Altun ve Akgün (2010) tarafından okul öncesi öğretmenlerinin istenmedik davranışlar karşısında uyguladıkları stratejileri inceledikleri araştırmada, öğretmenler okul öncesi dönemdeki çocukların sınıf ortamında en çok “Sınıfın dikkatini dağıtma ve etkinliği bölme”, en az ise “Yönerge ve kurallara uymama” problem davranışları ile karşılaştıkları ifade edilmiştir.

Anne-babalar çocukların evde en çok yaşanan problem durumunu “Kurallara uymamak” olarak belirtirken en az ise “Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak” problem durumunun yaşandığını ifade etmişlerdir. Yapılan araştırmalar çocukların sosyal kuralların değişebileceğine inandıkları için kuralların geçerliliği ile ilgili tutarsızlıklarının olduğunu göstermektedir (Smetana, 1985; Catron ve Masters, 1993). Bu sebeple ev ortamında en çok karşılaşılan problem durumunun kurallara uymamak olduğu düşünülmektedir. Sevim (2004) tarafından yapılan araştırmada ise ev ortamında (oyuncak toplama, uyku saatinde yatma vb.) yaşanan problem durumlarının ana-babalarla çocuklar arasında en fazla sorun yaşanan alanlar olduğu belirlenmiştir. Ev dışında (parkta, alışverişte, vb.) çocukların yaşadığı sosyal problem durumları incelendiğinde anne-babalar en çok “İsrar etmek” probleminin, en az ise “Fiziksel şiddete maruz kalmak” sosyal problem durumunun yaşandığını belirtmişlerdir. Ev dışında anne-babaların çocukların en çok “İsrar etmek” problem davranışı ile karşılaşmalarının nedeni olarak alışverişteki satın alma talepleri ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde çocukların, ebeveynlerinin satın alma harcamalarını yönlendirdiği (Odabaşı ve Gülfidan, 2002) ve özellikle reklamların çocukların satın alma taleplerini etkileyerek olumsuz davranış sergilemelerine neden olduğu belirlenmiştir (Torlak, 2001).

Okul öncesi dönemdeki çocukların yaşadığı sosyal problem durumlarına yönelik çalışma grubundaki anne-babaların 157 çözüm yolu ürettiği tespit edilmiştir. Bu çözüm yollarına ilişkin kodlar 13 tema (“Konuşarak ikna etmek”, “Probleme çocuğun çözüm üretmesi için destek olmak”, “Örnek durumlar yaratarak çözüm sunmak”, “Cezalandırmak”, “Duygu ve düşüncelerini ifade etmesini sağlamak”, “Probleme müdahale etmek”, “Çözüm

bulamayarak çocuğun isteklerini yerine getirmek”, “Problemi görmezden gelmek”, “Tepki göstermesine izin vermek”, “Ödüllendirmek”, “Kişi ya da kaynaklara başvurmak”, “Kararlı bir tutum sergileyerek çocuktan uyum beklemek”, “Öğretmen vb. yetişkinlerden yardım alması için yönlendirmek”) altında toplanmıştır. Buna göre anne-babaların sosyal problem durumlarında en çok “Konuşarak ikna etmek” temasını tercih ettikleri, en az ise “Öğretmen vb. yetişkinlerden yardım alması için yönlendirmek” temasını tercih ettikleri belirlenmiştir. Anne-babaların sosyal problem durumlarında ürettikleri çözüm yollarına çocukların gösterdiği tepkiye ilişkin veriler incelendiğinde çocukların 124 farklı davranış sergiledikleri saptanmıştır. Bu davranış kodları 7 tema (“Uyum göstermek”, “Ağlamak”, “Problemi sürdürmek”, “Saldırganlık”, “Özür dilemek”, “Bağırarak”, “Bir başkasına şikâyet etmek”) altında toplanmıştır. Buna göre çocukların anne-babalarının ürettiği çözüme ilişkin en çok “Uyum göstermek” davranışını tercih ederken en az ise “Bir başkasına şikâyet etmek” davranışını tercih ettikleri belirlenmiştir. Çocukların sosyal gelişimlerinin ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumu ile olan ilişkisi göz önüne alındığında (Belsky, Friedman ve Hsieh 2001; Mussen ve Eisenberg, 2001), anne-babaların çocuklarının sergilediği davranışlara ve tepkilere yön verdiği düşünülmektedir. Yağmurlu, Sanson ve Köymen (2005) tarafından okul öncesi dönemdeki Avustralyalı ve Türk çocukların olumlu sosyal davranış gelişiminde, ebeveyn davranışları ve çocuğun mizaç özelliklerinin etkisinin incelendiği araştırma sonucunda Türk annelerin itaat bekleme davranışlarının çocuğun olumlu sosyal davranışlarını desteklediği belirlenmiştir.

Bu araştırma bir durum tespiti niteliği taşıdığından, elde edilen sonuçlar daha büyük çalışma grupları ile tekrarlanabileceği gibi farklı değişkenlerin anne-babaların ve çocukların sosyal problem durumları karşısında sergiledikleri davranışlar üzerindeki etkisi incelenebilir. Çocukların ve anne-babaların sosyal problem durumları karşısında sergiledikleri davranışlar, kültürel olarak farklılık gösterebileceği düşünülerek karşılaştırmalı araştırmalar tasarlanabilir. Ayrıca okul öncesi dönemdeki çocukların ve ebeveynlerin sosyal problem çözme becerilerini test etmeye yönelik ölçme araçları geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Aydın, S. (2015). Olgu bilim araştırması. Metin, M. (Ed.). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (287-311). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Belsky, J., Friedman, S. ve Hsieh, K. (2001). Testing a core emotion-regulation prediction: does early attentional control moderate the effect of infant negative emotionality on later development? *Child Development*, 72, 123- 133.
- Börkan, B., Erkman, F. ve Keskiner, P. (2014). Effects of parental power/prestige and acceptance on the psychological adjustment of Turkish youth. *Cross-Cultural Research*, 48(3), 316-325.
- Bredenkamp, S. (2015). *Erken Çocukluk Eğitiminde Etkili Uygulamalar*. 2. Baskı. (H. Z. İnan ve T. İnan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., Bandura, A. ve Zimbardo, P. G. (2000). Prosocial foundations of children’s academic achievement. *Psychological Science*, 11(4), 302-306.
- Carpenter, E., Shepherd, E. J. ve Nangle, D. W. (2008). Validation of the SSRS-T, preschool level as a measure of positive social behavior and conduct problems. *Education and Treatment of Children*, 31(2), 183-202.
- Catron, T. F. ve Masters, J. C. (1993). Mothers' and children's conceptualizations of corporal punishment. *Child Development*, 64, 1815-1828.

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Karşılaştıkları Sosyal Problem Durumlarının Ve Ailelerin Ürettiği Çözüm Yollarının İncelenmesi

- Davin, A. S. (2007). *Character education in poverty area Elementary School: The perspective of parents and teachers*. (Doctoral dissertation) Available ProQuest Dissertations Theses database. (UMI No: 3401365.)
- Duncan, G. J. ve Brooks-Gunn, J. (2000). Family poverty, welfare reform, and child development. *Child Development*, 71(1), 188-196.
- Erkman, F. ve Rohner, R. P. (2006). Youths' perceptions of corporal punishment parental acceptance and psychological adjustment in a Turkish metropolis, *Cross Cultural Research*, 40(3), 250-267.
- Frith, U., Happe, F. ve Siddons, F. (1994). Autism and theory of mind in everyday life. *Social Development*, 3 (2), 108-124.
- Furniss, T., Beyer, T. ve Guggenmos, J. (2006). Prevalence of behavioural and emotional problems among sixyears- old preschool children. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 41, 394-399.
- Garnezy, N. (1991). Resiliency and vulnerability to adverse developmental outcomes associated with poverty. *American Behavioral Scientist*, 34, 416-430.
- Green, V. A., Cillessen, A. H., Rechis, R., Patterson, M. M. ve Hughes, J. M. (2008). Social problem solving and strategy use in young children. *The Journal of genetic psychology*, 169(1), 92-112
- Gülay-Ogelman, H. (2012). Okul öncesi dönemde sosyal gelişim. Kargı, E. (Ed.). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (47-89). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Herrick, S. M. ve Elliott, T. R. (2001). Social problem-solving abilities and personality disorder characteristics among dual-diagnosed persons in substance abuse treatment. *Journal of Clinical Psychology*, 57(1), 75-92.
- Howes, C. (1987). Social competence with peers in young children: Developmental sequences. *Developmental Review*, 7, 252-272.
- Keltikangas-Järvinen, L. ve Pakaslahti, L. (1999). Development of Social Problem-Solving Strategies and Changes in Aggressive. *Aggressive Behavior*, 25, 269-279.
- Linver, M. R., Brooks-Gunn, J. ve Kohen, D. E. (2002). Family processes as pathways from income to young children's development. *Developmental psychology*, 38(5), 719-734.
- McMurrin, M., Duggan, C., Christopher, G. ve Huband, N. (2007). The relationships between personality disorders and social problem solving in adults. *Personality and Individual Differences*, 42(1), 145-155.
- McMurrin, M., Egan, V., Blair, M. ve Richardson, C. (2001). The relationship between social problem-solving and personality in mentally disordered offenders. *Personality and individual differences*, 30(3), 517-524.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social development*, 16(2), 361-388.
- Mussen, P., ve Eisenberg, N. (2001). Prosocial development in context. (Edt: A. C. Bohart ve D. J. Stipek), *Constructive and destructive behavior. Implications for family, school, and society* (s. 103-126). Washington: American Psychological Association.
- Nezu, A. M., Nezu, C. M. ve D'Zurilla, T. (2006). *Solving life's problems: A 5-step guide to enhanced well-being*. NewYork: Springer Publishing.
- Odabaşı, Y. ve Gülfıdan, B. (2002). *Tüketici Davranışları*. İstanbul: Mediacat Kitapları.

- Özgün, Ö. (2013). “Ebeveynlik ile ilgili kuramlar ve araştırmalar”, Z. F. Temel (Edt.). *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*. (72-109), 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pettit, G. S., Dodge, K. A. ve Brown, M. M. (1988). Early family experience, social problem solving patterns, and children's social competence. *Child Development*, 59(1), 107-120.
- Putallaz, M. (1987). Maternal behavior and children's sociometric status. *Child Development*, 58, 324-340.
- Raikes, H. A., Virmani, E. A., Thompson, R. A. ve Hatton, H. (2013). Declines in peer conflict from preschool through first grade: Influences from early attachment and social information processing. *Attachment & human development*, 15(1), 65-82.
- Rose-Krasnor, L. (1997). The nature of social competence: A theoretical review. *Social Development*, 6, 111-135.
- Sevim, S. A. (2004). Çocuklarının bazı temel alışkanlıkları kazanmalarına ilişkin ana-baba görüşleri. *Eğitim Bilim Toplum*, 2(5), 58-69.
- Smetana, J. G. (1985). Preschool children's conceptions of transgressions: Effects of varying moral and conventional domain-related attributes. *Developmental Psychology*, 21(1), 18-29.
- Torlak, Ö. (2001). Pazarlama Ahlakı. İstanbul: *Beta Yayınları*.
- Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Azkeskin, K. E. ve Yılmaz, E. (2015). Okul öncesi dönemdeki çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 589-598.
- Uysal, H., Akbaba Altun, S. ve Akgün, E. (2010). Okulöncesi öğretmenlerinin çocukların istenmeyen davranışları karşısında uyguladıkları stratejiler. *İlköğretim Online*, 9(3), 971-979.
- Wang, H. T., Sandall, S. R., Davis, C. A. ve Thomas, C. J. (2011). Social skills assessment in young children with autism: A comparison evaluation of the SSRS and PKBS. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 41, 1487-1495.
- Yağmurlu, B., Sanson, A. ve Köymen, S. B. (2005). Ebeveynlerin ve çocuk mizacının olumlu sosyal davranış gelişimine etkileri: Zihin kuramının belirleyici rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 1-20.

GENİŞ ÖZET

Araştırma kapsamında 48-72 aylık çocukların karşılaştıkları sosyal problem durumları ve bu problem durumları karşısında ailelerin ürettiği çözüm yollarının incelenmesi hedeflenmiştir.

Olgu bilim araştırması olarak tasarlanan çalışmanın katılımcıları, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında İstanbul Anadolu yakasında bulunan, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocuğa sahip ve gönüllü olarak araştırmaya katılan 168 anne-babadan oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu” kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre çocukların okulda, evde ve ev dışında yaşadıkları 546 sosyal problem durumu saptanmış ve bu problem durumları 10 tema (“Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak”, “Fiziksel şiddete maruz kalmak”, “Alay edilmek”, “Oyuncak vb. paylaşmamak”, “İletişim kuramamak (çekingenlik)”, “Sahip olduğu eşya ya da oyuncakların izinsiz kullanılması”, “Kurallara uymamak”, “Sorumluluk almamak”, “İsrar etmek”, “Sıraya

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Karşılaştıkları Sosyal Problem Durumlarının Ve Ailelerin Ürettiği Çözüm Yollarının İncelenmesi

riayet etmemek”) altında toplanmıştır. Anne-babalar, çocuklarının en çok “Israr etmek”, en az ise “Sorumluluk almamak” sosyal problem durumları ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

Çocukların yaşadığı sosyal problem durumlarına yönelik anne-babalar 157 çözüm yolu üretmiş ve bu çözümler 13 tema (“Konuşarak ikna etmek”, “Probleme çocuğun çözüm üretmesi için destek olmak”, “Örnek durumlar yaratarak çözüm sunmak”, “Cezalandırmak”, “Duygu ve düşüncelerini ifade etmesini sağlamak”, “Probleme müdahale etmek”, “Çözüm bulamayarak çocuğun isteklerini yerine getirmek”, “Problemi görmezden gelmek”, “Tepki göstermesine izin vermek”, “Ödüllendirmek”, “Kişi ya da kaynaklara başvurmak”, “Kararlı bir tutum sergileyerek çocuktan uyum beklemek”, “Öğretmen vb. yetişkinlerden yardım alması için yönlendirmek”) altında toplanmıştır. Buna göre anne-babaların sosyal problem durumlarında en çok “Konuşarak ikna etmek” temasını tercih ettikleri, en az ise “Öğretmen vb. yetişkinlerden yardım alması için yönlendirmek” temasını tercih ettikleri belirlenmiştir. Buna göre anne-babalar en çok “Konuşarak ikna etmek” temasını tercih ettikleri belirtmişlerdir.

Anne-babaların sosyal problem durumlarında ürettikleri çözüm yollarına çocukların gösterdiği tepkiye ilişkin veriler incelendiğinde çocukların 124 farklı davranış sergiledikleri saptanmıştır. Bu davranış kodları 7 tema (“Uyum göstermek”, “Ağlamak”, “Problemi sürdürmek”, “Saldırganlık”, “Özür dilemek”, “Bağırarak”, “Bir başkasına şikâyet etmek”) altında toplanmıştır. Buna göre çocukların anne-babalarının ürettiği çözüme ilişkin en çok “Uyum göstermek” davranışını tercih ederken en az ise “Bir başkasına şikâyet etmek” davranışını tercih ettikleri belirlenmiştir.